

Az európai uniós támogatások hatása az erdőtelepítésekben

Manapság még mindig kulcskérdésként merül fel az uniós csatlakozás hatása a gazdaságra és mezőgazdaságra egyaránt. A csatlakozás előtt Magyarország az erdőgazdálkodás terén már elkezdte a harmonizációt, így közvetlenül 2004. május 1-én drasztikus változás nem következett be, de kiemelkedő változásnak tekinthető, hogy a finanszírozási és támogatási lehetőségek eddig nem látott keretet nyertek.

Napjainkban egyre fontosabbá válik a fenntartható fejlődés, a megújuló energiaforrások használata, a vidék szerepének megőrzése. Ezen kívánalmak teljesülésében az erdő és az erdőtelepítések szolgálnak a megfelelő alapot mind gazdasági, mind társadalmi szempontból.

Az Unió, annak érdekében, hogy terveit érvényesítse, kedvező támogatási lehetőségeket nyújt a gazdálkodóknak, ezzel is motiválva őket az erdőtelepítésben. Ezek a támogatások jelenleg a „Mezőgazdasági területek erdősítése” jogcímen az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program keretében valósulnak meg.

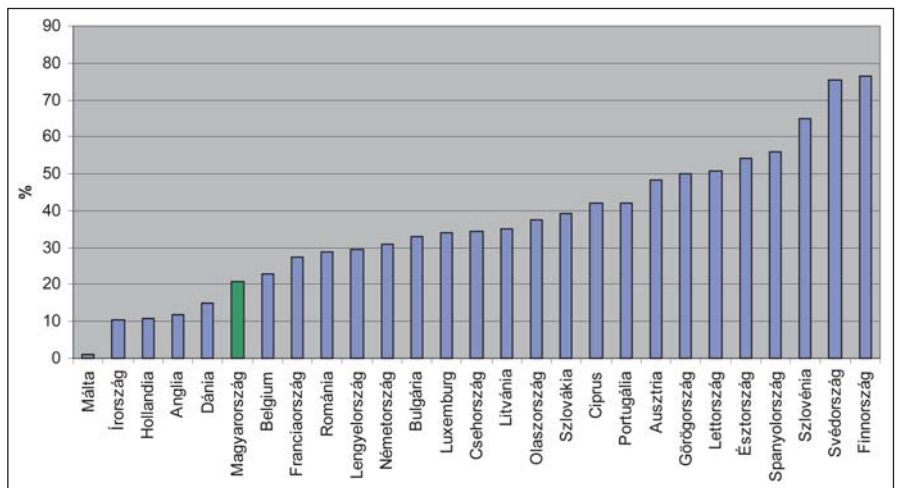
Munkánk során a következő célokat tűztük ki: a téma szakirodalmi megalapozását követően a szekunder adatok feltárása, majd primer kutatás elvégzése kvantitatív, kérdőíves módszerrel az erdőgazdálkodók körében.

Jelen tanulmányunkban a primer kutatás eredményeit mutatjuk be.

Szakirodalmi feldolgozás

Az erdőgazdálkodás helyzete napjainkban – adatok az Unióban és Magyarországon

Az erdőterületek aránya világviszonylatban folyamatos csökkenést mutat, éves szinten 250 ezer négyzetkilométer. Ez a nagymértékű erdőirtás a trópusi övezetekben valósul meg, s így folyamatosan formálja a földrészeken található erdőtakaró arányát, ami súlyos környezeti problémákat vet fel. E tendenciával szemben az Unió fenntartha-

1. ábra. Az Európai Unió országainak erdősültsége (Forrás: Forestry Statistics, 2009)

tó erdőgazdálkodást művel, és erdőterülete folyamatosan növekszik.

Az Európai Unió (EU-15) erdőterülete a 2004. évi csatlakozást megelőzően 114 millió hektár volt, amelyet természetesen a 2004-es és a 2007-es csatlakozás tovább bővített. Először a 10 új tagállam 23,8 millió hektárral, majd Románia és Bulgária 11 millió hektárral bővítette. Így 2007-ben az Unió (EU-27) összesen 148,8 millió hektár erdőterülettel rendelkezett (Csóka, 2004), ami az erdőtelepítéseknek köszönhetően 2009-re 177 millió ha-ra gyarapodott, és így az Unió erdősültségének aránya 41% (Forestry Statistics, 2009).

A tagállamok erdősültsége között nagy eltérések vannak, amit elsősorban az éghajlati adottságok és az erdészeti programok nagymértékben befolyásoltak.

A skandináv országok, mint Svédország vagy Finnország erdősültségére a 70% jellemző, ami a legnagyobb érték az Unióban. A nagy erdőterülettel rendelkező országok mellett található olyan tagállam is, amelynek nagyon kicsi az erdőterülete, ilyen pl. Málta, ahol 1% alatt van az erdősültség (1. ábra).

A skandináv országokon kívül kiemelhető még Ausztria, Észtország, Lettország, Szlovénia, melyek 50% körüli erdősültséggel rendelkeznek. A dolgozat témáját tekintve Spanyolország, Írország és Portugália a legjelentősebb, ahol az uniós támogatásnak és a nemzeti erdőprogramoknak köszönhetően folyamatosan és nagy léptékben nőtt és növekedik az erdőterület. Példaként elmondható, hogy Spanyolországban 2000-től 2005-ig kb. 1 millió hek-

tár erdőt telepítettek, ami Magyarország erdőterületének a fele (Mészáros, 2004).

Hazánk erdősültségét tekintve elmarad az EU átlagtól, mert Magyarország 9303 ezer hektár területének mindössze 20,4%-át, azaz 1903,4 ezer hektárt borít erdő. (www.ksh.hu) Annak érdekében, hogy az erdősültség növekedjen, a Nemzeti Erdőprogram rendelkezik, melyben a cél az ország erdősültségének 26-28%-ra való növelése.

Az Unió és a Nemzet erdőstratégiája

Az elmúlt évszázadokban bekövetkezett drasztikus erdőterület-csökkenést folyamatos erdőtelepítési tervekkel próbálták orvosolni hazánkban. A világháború után az öt éves tervekkel kezdtek, majd a rendszerváltást követően tízéves erdőtelepítési programmal próbálták növelni az ország erdőterületét több-kevesebb sikerrel. Az új kormány 1991 és 2000 között 150 ezer hektár erdő telepítését tűzte ki célként, amiből 1998-ig 47 ezer hektár és 2004-ig 66 ezer hektár valósult meg. A sikertelenség a szűkülő forráshíánynak is betudható.

Az EU nem rendelkezik erdészeti politikával, amit közvetlenül be kellene tartani, hanem csak stratégiája van az ágazat fejlesztésére, s ennek alapján a nemzeteknek kell készíteni egy saját programot, melyben ők dönthetnek a lényegi kérdésekben az EU-s fő irányelvek betartása mellett. Ennek értelmében az ezredforduló után dolgozták ki és fogadták el a „Nemzeti erdőstratégia és Erdőprogram 2004–2006”-ot, majd a jelenlegi

¹ Főiskolai docens – Szegedi Tudományegyetem, Mémnöki Kar

² Gazdasági és vidékfejlesztési agrármérnök – Szegedi Tudományegyetem, Mémnöki Kar

Nemzeti Erdőprogramot, mely tartalmazza a 2006–2015-ös évekre elvégzendő erdészeti operatív programokat.

Az Unióban, mint sok más szakterületen, az erdőgazdálkodásban is a szubsidiaritás elve érvényesül. Az EU erdészeti stratégiájában a főbb alapelvek: a hosszú távú erdőgazdálkodás támogatása, az erdők multifunkcionális szerepének kialakítása, a versenyképesség fokozása az erdészeti ágazatban, a biomassza, mint megújuló energiaforrás növelése és az erdőszültség növelése. Az erdőgazdálkodás támogatása az Unióban több cselekvési területen zajlik pl.: vidékfejlesztés, biodiverzitás, éghajlatváltozás, erdővédelem. A vidékfejlesztési politika az EU fő eszköze ahhoz, hogy erdészeti stratégiáját megvalósítsa (<http://eur-lex.europa.eu>).

A Magyar Nemzeti Erdőprogram az ágazat fejlesztése mellett a legfontosabbnak tartja az erdőszültséget 26-28%-ra emelni. A program előtt készített tanulmányok szerint Magyarországon 700 ezer hektár területen lehet erdősíteni, és célszerű is ott erdőgazdálkodást folytatni. A kezdeti időszakban (a támogatási keretösszegetől függően) évente 15 000 hektár új erdő telepítését tűzték ki célul, de a teljesítés kis arányú sikeressége és az új támogatási forma bevezetése miatt csökkentették a terveket (NVT, 2004; Nemzeti Erdőstratégia és Erdőprogram, 2002).

Az erdőtelepítések közel 90%-a magántulajdonú területeken valósul meg, mert a rendszerváltás után – a tulajdonviszonyok változása miatt – az erdősítésre alkalmas területek magántulajdonba kerültek. Ezzel szemben az állami kezelésben maradt területek mennyisége korlátozott, így a kitűzött cél eléréséhez a továbbiakban is a magántulajdonú mezőgazdasági területek a fő célpontjai az állami és uniós támogatásoknak.

Anyag és módszer

A jelenlegi helyzet feltárásának érdekében egy kérdőíves felmérést végeztünk. A cél annak a megismerése volt, hogy az erdőgazdálkodókat mi motiválta az erdőtelepítésben, és miként látják a támogatási rendszert. A kérdőívek az erdőgazdálkodókkal kapcsolatban álló és az ország különböző részein élő erdőmérnök szakemberek segítségével személyes beszélgetések alapján kerültek kitöltésre. Így Sopron, Pécs, Baja, Szeged, Békéscsaba és Debrecen környékén összesen 173 kérdőív került kiosztásra. A kérdések a következő témák köré csoportosíthatók:

– az erdőgazdálkodók felmérése demográfiai és erdővagyonuk adatai alapján;

– a gazdálkodók motivációjának és ismereti szintjüknek a felmérése;

– az uniós támogatásokkal kapcsolatos vélemények bemutatása.

A kérdőívet és annak adatait Statistica matematikai, statisztikai programmal dolgoztuk fel.

Eredmények és értékelésük

A kérdőívet kitöltők adatait az 1. táblázat szemlélteti. A kitöltött 173 kérdőívből összesen 150 darab volt érdeklődésben felhasználható.

A következőkben az *erdőtulajdonosi címbezjutást* vizsgáljuk. Két fő csoportot tudunk elkülöníteni: 84 válaszadó (56%) tartozik azon csoporthoz, akik az összes erdőterületüket saját maguk telepítették, 66 fő (44%) a telepítés előtt már valamilyen módon szerzett erdőtulajdont. Az erdőhöz jutás okaként a legtöbben az anyai kárpótlást, majd ezután a részarány-tulajdonosként és az öröklés módját jelölték meg, néhányan a vásárolt kárpótlási jeggyel való erdőhöz jutást választották.

Megvizsgáltuk a *birto kméretet* is, melyet a 2. táblázat mutat be. A válaszadók nagy részének (72%-nak) 5 hektárnál kisebb erdőterülete van. Az 5 és 25 ha közötti nagyságú területeket a válaszadók 27%-a birtokolja, és csak 10%-nak van 25 hektárnál nagyobb területű erdeje.

A továbbiakban arra kerestük a választ, milyen *ismeretekkel, ta-*

pasztalatokkal, iskolai végzettséggel rendelkezik a megkérdezett az erdővel kapcsolatban. Tudja-e milyen munkákat kell végezni, illetve azt is megérdeklődtük, honnan szerzi be a fontosabb információkat. A válaszok alapján elmondható: a válaszadóknak csak 5%-a (8 fő) rendelkezik erdészeti képzettséggel, emellett a kitöltők 19%-nak (28 fő) van közvetlen környezetében olyan szakember, akitől megfelelő segítséget kaphat, és akihez bizalommal fordulhat. Az információszer-

1. táblázat. Az erdőgazdálkodók demográfiai adatai (n = 150) (Forrás: saját statisztika)

Demográfiai adatok	Fő	Százalékos megoszlás
Nemek szerint		
Nő	36	24
Férfi	114	76
Életkor szerint		
30 év alatt	9	6
31 - 40 év között	15	10
41 - 50 év között	25	17
51 - 60 év között	65	43
61 - 70 év között	26	17
71 év felett	10	7
Iskolai végzettség szerint		
Általános iskolai végzettség	19	13
Középfokú végzettség	99	66
Felsőfokú végzettség	32	21
Jövedelemszint		
Jóval átlag alatti	11	7
Átlag alatti	41	27
Átlagos	73	49
Átlag feletti	16	11
Jóval átlag feletti	9	6
Lakóhely szerint		
Városi	39	26
Vidéki	111	74

2. táblázat. Erdőterületek nagysága a megkérdezettek körében (n=150) (Forrás: saját statisztika)

Erdőbirtok nagysága	Fő	Százalékos megoszlás
1ha alatt	46	30
1–5 ha	55	37
5,1–25 ha	31	21
25,1–50 ha	12	8
50 ha felett	6	4
Összesen	150	100

zés döntő többségében (70%) szaknácsadótól származik, melyet azon gazdálkodók vesznek igénybe, akiknek nincsen megfelelő képzettsége és a közeli ismeretségükben sem találnak olyan személyt, aki segíteni tudna nekik. A tulajdonosoknak – saját bevallásuk szerint – csak 22%-a ismeri az aktuális jogszabályi hátteret.

A következőkben rátértünk a *motivációkkal kapcsolatos kérdésekre*. A gazdák döntő többsége (31%) egyrészt nagyobb jövedelmet vár az erdőgazdálkodástól, mint a mezőgazdasági termeléstől, másrészt (39%) hosszú távon jobb és biztosabb befektetésnek tartja az erdők telepítését. 11% nem akar mezőgazdasági tevékenységet folytatni, míg 5% szeretne ugyan, de nincs hozzá megfelelő eszköze.

Rátértünk az *EU-s, illetve a jövedelempótló támogatások felhasználására*. A gazdálkodók 39%-a válaszolta azt, hogy az uniós támogatások összességében befolyásolták őt, míg 61%-a választotta azt a lehetőséget, hogy főként az új jövedelempótló támogatás volt a befolyásoló számára az erdőtelepítés döntésében. Feltételeztük, hogy

csökkentik a támogatások összegét: 21 tulajdonos (14%) akkor is beruházna, mert hosszú távon megtérülő lehetőségnek tekinti az erdőstítést. A válaszadók 49%-a (73 fő) nem tudott egyből egyértelmű választ adni, és köztes megoldásként a „gondolkodnék” lehetőséget jelölte meg. A nemleges választ 53 fő (35%) választotta, arra hivatkozva, hogy így nem tudná teljesen finanszírozni a beruházást.

A kérdőív végén lehetőséget adtunk a gazdák számára *saját véleményük* kifejtésére a következő két kérdéssel kapcsolatban:

– Miben lát Ön problémát az erdőtelepítések támogatása kapcsán?

– Az előző kérdésnél írt problémákat Ön hogyan változtatná meg, esetleg min változtatna még a támogatási rendszerben?

A gazdálkodók többsége, az uniós támogatások terén a legnagyobb problémának azt látja és érzékeli, hogy a támogatások nagyon nagy késedelemmel kerülnek kifizetésre, így nehézkes számukra előre megtervezni a jövőt. Problémaként merül még fel a hosszú és túl bürokratikus ügyintézés, a gazdálkodó jelenléte nélküli ellenőrzés, és

a nem gazdálkodóbarát hozzáállás az ügyintézők részéről. A második nyílt kérdésre adott válaszok összességében új információt nem adtak, mivel a gazdálkodók a saját problémáik megoldásán kívül nem írtak semmi plusz változtatnivalót a támogatási rendszeren. A saját problémáik megoldását a kifizetések és az ügyintézés terén is a rögzített végrehajtási időpontokban látják.

Összefoglalás

Munkánk során felvetődő megállapításokból következően az alábbi javaslatokat tesszük:

- A támogatási keretösszegek növelése eredménytelen intézkedés, ha azok nincsenek teljesen kihasználva, ezért azokat inkább csökkenteni kellene és a támogatás mértékét újra növelni és ezzel emelni a kihasználtságot.
- A gazdálkodók ismereti szintjét növelni kell a szaknácsadói hálózat bővítésével, és az aktuális információkat el kell juttatni hozzájuk.
- A támogatásokat intéző hivatalnak is be kellene tartania minden határidőt annak érdekében, hogy a gazdálkodó előre tudjon tervezni.

faipar, asztalos-, bútoripar, belsőépítészet, építőanyagipar

faipari információs lap

megjelenik havonta

Vállalkozásaihoz szakmai információ
Szolgáltatás
Adás-vétel
Partnerkeresés

Szerkesztőség
Budapest XIII., Klapka u. 11.
1400 Bp. 7. Pf.64.

Tel./Fax: 342-2776
Telefon: 462-8003, 462-8000/126
E-mail: hirfa@hirfa.hu

**HIRDETÉSFELVÉTEL
A SZERKESZTŐSÉGBEN**
Levélben, faxon
vagy személyesen

www.hirfa.hu